

Pugét

aneb

Jak to bylo s Erbenovou Kyticí?

Michal Vaněček

Inspirováno Erbenovou Kyticí

Franta čte Kytici

Franta Brejška byl úplně normální výrostek, který se zrovna připravoval na maturitu. Byl založení spíše technického, miloval matematiku a fyziku, a dokonce i dějepis. Jenomže ten ho ve škole nudil. Nebavilo ho učit se nějaká významná data. Zajímaly ho spíš souvislosti a to, jak se všechno událo doopravdy. Koneckonců, dějiny vždy píší vítězové a žádná pravda není dokonalá. Jenže takhle filozoficky to Franta nebral. Prostě ho jenom zajímalo, jak se asi věci doopravdy staly. Teď si ale musel lámat hlavu rozborem Erbenovy Kytice.

„Vrr, vrr, zlou to předeš nit,“ vrčel si Franta a vůbec ho to nebavilo. „Co tím chtěl básník říct? Jak to mám, u všech všudy, vědět?“

Zalistoval knihou. „Pojď si proň, ty Polednice, pojď, vem si ho, Erbena!“ zakřičel skoro zlostně a mrskl knihu na stůl. Ještě, že jsem sám doma, napadlo

ho. To už by jistě máma přiběhla, co tady vyvádím. No jo, jsem sám doma, ale co ty kroky v předsíni? zarazil se pojednou. Šouravé kroky ustaly a dveře jeho pokojíku vrzly.

„Přeješ si?“ ozvalo se škvírou ve dveřích a Frantovi začal po zádech stékat studený pot. Dveře se pomalu otevřely a ve veřejích stála shrbená postava. Malá, hnědá, tváře divé, pod plachetkou osoba, o berličce hnáty křivé, hlas – vichřice podoba, vytanulo najednou Frantovi na myslí.

Jenomže ta stařenčina tvář byla milá a příjemná a hlas měla sladce medový. V ruce držela kytici květin. Současně ještě svírala košíček s nějakými bylinami, které krásně voněly.

„Jak, prosím?“ zakoktal Franta.

„Volal jsi mne,“ pokrčila rameny babka, „tak jsem tady.“

„A kdo jste? A jak jste se sem vůbec dostala, do háje?“ vyzvídal Franta, který se stále třásl trochu strachy, co se z babky vyklube.

„Co kdyby ses představil první?“ ušklíbla se stařenka.

„Jasně, sorry, teda, promiňte,“ doloval ze sebe maturant, „já jsem Franta. Franta Brejška.“

„A já jsem Polednice,“ pravila s lehkou úklonou babička a podala maturantovi kytici.

„Jako dej sem dítě?“ vyděsil se Franta, který si uvědomil, že ještě není plnoletý, ač občas v hospodě tvrdil opak.

Babka mávla beznadějně rukou a povzddechla si: „Tak je to vždycky,“ pravila rozhořčeně. „Člověk se tady vláčí s košíkem, sbírá byliny od nevidím do nevidím, v poledne tahám za špagát od zvonu, a jak se někde představím, tak je to vždycky jen, že o berličce hnáty křivé a schovávají děti. Taková hloupost!“

„A ono to tak není?“ zkusmo se zeptal Franta.

„Ty tomu snad věříš?“ odfrkla si kořenářka.

„Já nevím, jestli tomu věřím, ale naučit se to musím,“ potěžkal Franta v ruce knihu, „radši bych se díval na televizi.“

„Na televizi?“ ušklíbla se babka, „vždyť je to samý krvák a násilí.“

„A tohle snad ne?“ ukázal Franta prstem na knihu, „urvaná hlava dítěte, kvadratura Dory, samej hnus! To ani nemluvím o pohlavním styku s vodníkem a s mrtvolou. To je horší než internet.“

„A tebe by zajímalo, jak se ty věci doopravdy staly?“ zvědavě se na něj zadívala babička a usmála se.

„Copak to bylo nějak jinak?“ podíval se na ni mladý muž podezíravě.

Kořenářka si opřela berlu do kouta, odložila košík a posadila se proti Frantovi na druhou židli. „Podívej, Erben tyhle pověsti dával dohromady různě po venkově. A v jedné vesnici žil člověk, který rád sbíral... dejme tomu drby, pomluvy a tak. Dokonce si je sepisoval. Měl všechno v deskách, sám poeticky říkal, že má na lidi takový svazek. Svazek květin. Záznamů bylo plno. Erben jim pak zjednodušeně říkal kytice. A tenhle blázen zkrátka i z banálních událostí vykresal senzaci a tu pak šířil po hospodách. Přitom to byly normální příhody, kterým se každý zasmál. A taky to tak Erbenovi odvyprávěl a on si to pečlivě zapisoval. Asi v těch hororových podáních sám našel nějaké nenormální zalíbení.“

Franta zkusmo zalistoval sbírkou básní. „Takže, abych nechodil daleko, nechci se vás dotknout, třeba to zalknuté dítě?“

Babička se rozesmála. „Dítě skoro leknuté! On si to jenom blbě zaznamenal, člověče. To byla ta legrační příhoda s vodníkem.“

„S vodníkem?“ znejistěl Franta.

„No ano. Chceš to vědět? U maturity budeš excelovat. Když už sis mne zavolal, tak já ti odvyprávím, jak to bylo doopravdy. Tedy, něco bylo jinak, něco skoro sedí, jak je to zapsané. Ale tak to bývá v životě se vším. I to může být pro tebe poučné. Hezky si piš, chlapče! A začneme rovnou u mne, u Polednice...“

Polednice

V té malé vesnici, o které mluvím, kde se každý den něco dělo, žila matka a otec se svým neposlušným synkem Pepíkem. Pepík byl tak neposedný, že matka často hrozila: „Polednice tě odnese, jestli nepřestaneš!“

Mně se říkalo Polednice, protože na bylinky vždycky chodím v tomhle hábitu a s holí. Podle pověsti bych v pravé poledne měla trestat všechny, kdo nedodrží polední klid a pracují na poli, nebo unášet zlobivé děti. Jednou mne napadlo to vyzkoušet. Chodila jsem pravidelně na pole, jenže tam většinou nikdo nepracoval ani v poledne, ani jindy. Zkusmo jsem pak odnesla, po dohodě s rodiči, jejich zlobivé děti, jenže ty mi udělaly z mé bylinkářské chaloupky v lese kůlničku na dříví. Tak jsem toho nechala.

Jednoho dne v té chalupě, o které mluvím, u lavice dítě stálo a křičelo, jako by do něj vráželi špendlíky. Maminka, která byla sama o sobě poměrně hysterická, byla na pokraji šílenství. „Bodejž jsi jen trochu málo, ty cikáně, mlčelo!“ zavrčela a míchala oběd s takovou vervou, že to vypadalo, jako by vařila pro regiment.

Tady je na místě říct, že v té době se cikánům říkalo cikán. A oni si tak říkali taky. Ovšem maminka použila ten výraz jako nadávku. Je totiž málo pravděpodobné, že by cikánská matka křičela na svoje dítě „ty cikáně“. Mimo to matka konstatuje, že „v poledne, v tom okamžení, táta přijde z roboty“, což by, v této souvislosti, mohlo být přinejmenším diskutabilní.

Pepík už nebyl nejmenší, bylo mu asi deset let. Křičel a hulákal si jen tak pro zábavu. Bylo poledne a tatínek měl skutečně každou chvíli přijít domů. „A mně hasne u vaření, pro tebe, ty zlobo, ty!“ syčela polopříčetně matka. „Mlč! Hle, husar a kočárek – hrej si – tu máš kohouta!“ Jenže kohout, vůz i husárek – bouch, bác! letěly do kouta. Co taky v deseti letech s vozem a husárkem, že? A Pepík spustil ještě hrozivější křik.

„I bodejž tě sršeň sám! Že na tebe, nezvedníku, Polednici zavolám!“ vyhrožovala maminka zmateně ve verších a už to vypadalo, že jí opravdu nervy povolí a ona se sesype.

„Pojď si proň, ty Polednice, pojď, vem si ho, zlostníka!“ volala, až se roztřásla okna.

V tom okamžiku jsem vstoupila do chaloupky já. Pepíkově mamince jsem totiž pravidelně nosila nějaké bylinky na uklidnění. Pepík totiž sám o sobě hulákal dost často a všude. V deseti letech byl stále v první třídě, a nevypadalo to, že by kamkoliv postoupil. Vzala jsem za kliku, a do světnice vešla malá, hnědá osoba s divným výrazem pod plachetkou, o berličce a s křivými hnáty. Aspoň tak to matka vyprávěla. Ale nebyla jsem tak děsivá, jak by si člověk představil. Měla jsem na sobě, pravda, staromódní kostým a vypadala jsem spíše jako teta, která zaspala celou moderní dobu.

„Dejžto pámbů,“ chtěla jsem pozdravit hlasem člověka, který naléhavě potřebuje kafe, ale vyslovila jsem jenom „dej...“ Viděla jsem, jak matka lapá po dechu, což u ní bylo známkou hysterického záchvatu. „Dýchej, dítě!“ zajčela jsem hlasem jako vichřice. Pepík i matka později tvrdili, že jsem křičela: „Dej sem dítě!“ Proto se také kolem mne Pepík prosmýkl a s hlasitým hýkáním zmizel na dvorek.

„Kriste Pane, odpusť hříchy hříšnici!“ úpěla maminka a já měla co dělat, aby neomdlela. „Pro Kristovu drahou muku! Ejhle tuť – Polednice!“ drmolila beze smyslu matka a snažila se zhluboka dýchat s očima pološileně vyvalenýma.

Matku jsem uklidnila a rozdýchala.

„Chtělo by to leknutí spláchnout, co říkáte?“ navrhla jsem.

Matka přinesla z kredence načatou láhev pálenky a nalily jsme si.

Pepík se zatím vykradl ze vrátek a zamířil k rybníku, kde sedával Vodník. Vodník měl rád klid a mír a Pepíkův neustálý křik a běhání mu lezly na nervy. Když viděl Pepíka, jak se blíží k rybníku, zamumlal: „Jednoho dne si tě stejně stáhnou pod vodu.“

Pepík chvíli bloumal a pobíhal po hrázi. A jak byl zvědavý, naklonil se nad hladinu, až spadl přímo do rybníka. Vodník, který byl zrovna v polovině své odpolední siesty, si pomyslel, že je to jeho šance. Nechal Pepíka chvíli cvičně se plácát ve vodě, aby se zklidnil, a pak ho teprve vylovil. Vytáhl nezbedu z vody a řekl: „Teď tě mám, kluku!“

Pepík, celý mokrý a vyděšený, začal kuckat: „Prosím, pane Vodník, že mě neutopíte? Maminka mě určitě hledá.“

Vodník se zamyslel. Vytáhl jsem ho, troubu, z vody a on se ptá, jestli ho neutopím. „No dobře, ale musíš mi slíbit, že už nebudeš rušit můj klid a ticho. Že tu zkrátka kolem rybníka nebudeš řvát.“

Pepík rychle souhlasil. Vodník ho vzal do náručí a nesl ho do chalupy.

„Nesu vám kluka, málem leknul,“ přeřekl se po vodnicku, když chtěl naznačit, že se kluk málem utopil.

Vtom bylo slyšet zvonění – jedna, druhá, třetí – poledne! Klika cvakla, dveře letí a otec vchází do dveří.

„Co se to tady děje?“ povídá.

„Dítě málem leknuté,“ rozesmála jsem se po tom vodníkově breptu.

„Leknuté?“ nechápal otec.

„No, prostě se trochu leknul, jak spadnul do rybníka,“ pokusil se uvést vše na pravou míru Vodník.

Maminka, která se mezitím rozdýchala, se zalýkala radostí, že se Pepíkovi nic nestalo, a objímala vodníka, až byla celá mokrá.

Otec letmo zhodnotil situaci ve světnici a jeho pohled spočinul na láhvi na stole.

„Zbylo tam něco?“

„Jen otisky prstů, synku,“ připustila jsem skromně a otec posmutněl.

Pepík se od toho dne skutečně zklidnil. Nejenže se bál Polednice, která ho mohla přijít znovu strašit, ale také nechtěl znovu zažít setkání s Vodníkem. Matka si konečně mohla oddychnout a on se naučil, že některé hrozby jsou více než reálné. A Vodník? Ten si konečně mohl užívat svůj klid a ticho bez rušení.

Jednoho dne, když se vesnicí šířily zvěsti o dalším neposlušném dítěti, Vodník a já jsme se setkali na břehu rybníka. „Měla jsi vidět toho kluka, jak se mě bál!“ smál se Vodník.

„A ty jsi měl vidět, jak se jeho matka tvářila, když jsem se objevila!“ odpověděla jsem vesele.

A tak se ve vesnici, kde se každý den něco dělo, spojily legendy Polednice a Vodníka. Zatímco obec dál žila svým životem, děti byly trochu poslušnější, když věděly, že za rohem číhají nejen jejich rodiče, ale i Polednice a Vodník, kteří umí udělat pořádný rozruch.

Vodník

A když už jsem začala o tom Vodníkovi, tak ten si užil taky svoje. I ušil! Když večerní slunce zapadalo, myslím, že to bylo ve čtvrtek, u jezera pod vysokým topolem seděl Vodník. No, u jezera... byl to spíš rybník, ale nechme zde onu básnickou licenci. Jezero zní vznešeněji. Nudil se a rozhodl se, že si ušije boty. To není žádná legrace, neklouzavé boty pod vodu. Takové nikde nekoupil, musel si je ušít sám. Pod měsíčním svitem si broukal: „Sviť, měsíčku, sviť, ať mi šije niť. Šiju, šiju si botičky, do sucha i do vodičky. Sviť, měsíčku, sviť, ať mi šije niť.“

Když už měl boty hotové, začal šít kabátek. „Dnes je čtvrtek, zejtra pátek, šiju, šiju si kabátek. Sviť, měsíčku, sviť, ať mi šije niť.“ Šaty byly zelené, boty rudé. „Zítřa moje svatba bude. Sviť, měsíčku, sviť, ať mi šije niť,“ rýmoval si spokojeně, přestože mu žádná svatba bezprostředně nehrozila.

Vodník byl veskrze šikovný krejčí i obuvník. Všechno si ušil sám. Však si u něho celá vesnice nechávala vyspravit a sešít kde co.

Mladá panna Máňa byla děvče krásné, ale nešikovné. Domácí práce jí nevoněly a zručná taky moc nebyla. Toužila po nových šatech, ale jenom si rozpíchala prsty, když se o ně pokoušela. Pojednou dostala zajímavý nápad. Ten pan Zelený, co bydlí v boudě u jezera, umí ušít všechno. Nelenila a vydala se za ním. Vodník – tak lidé panu Zelenému říkali – seděl na topole u vody, a zrovna neměl co dělat, tak jen bezcílně čučel na hladinu. Byl podivín, to se ve vsi vědělo. Když ho to popadlo, vylezl na strom a zbůhdarma seděl na větvi. S oblibou tam i šil. Říkával, že odtud má o všem lepší přehled.

„Brejden, strejdo!“ zaclonila si Máňa rukou oči před sluncem, když se zahleděla na topol. Vodník jen něco broukl, protože mu nepřišlo vhod, když ho někdo rušil v jeho rozjímání. Ale mrkl dolů, holka byla pěkná, což o to.

„Koukám, že nemáte do čeho píchnout, což?“ pokusila se Máňa o žoviální tón, ale vzápětí si nebyla jistá, jestli použila vhodnou formulaci. „Jako, že nic zrovna nešíjete, jsem myslela,“ dodala kvapně.

„To taky,“ připustil po kratším uvažování Vodník.

„Nespíchnul byste mi šaty, pane Zelený?“ pravila prosebným tónem Máňa.

Vodník slezl ze stromu a chodil kolem mladé panny. Holka jako lusk, říkal si v duchu, bude zajímavé ji měřit.

„Tak já ti vezmu míry a řeknu ti, kolik si máš přinést látky,“ souhlasil nakonec. „Nějak to snad spolu zvládneme.“

Měřili dlouho a důkladně. Pan Zelený se pustil do šití a Máňa docházela na zkoušky. Tajně, aby maminka nevěděla. Jednou takhle v pátek se opět chystala za Vodníkem. Ráno se probudila a oznámila matce, že půjde k jezeru vyprat prádlo. Matka ji však varovala: „Nechod, dcero, k jezeru! Měla jsem zlý sen. Perly jsem ti vybírala, bílé tě oblékala. Sukničku jako z vodních pěn. Nechod dceruško k vodě ven. Pátek je nešťastný den.“

„Ale mami, pátek není žádný nešťastný den. To se jen tak říká podle toho, že právě v pátek začal nějaký francouzský král s pronásledováním a zatýkáním jakýchsi lidí z nějakého řádu...“

„Řádu neřádu, já měla zlý té noci sen,“ trvala na svém matka.